

HOST

Apatykár Melchior

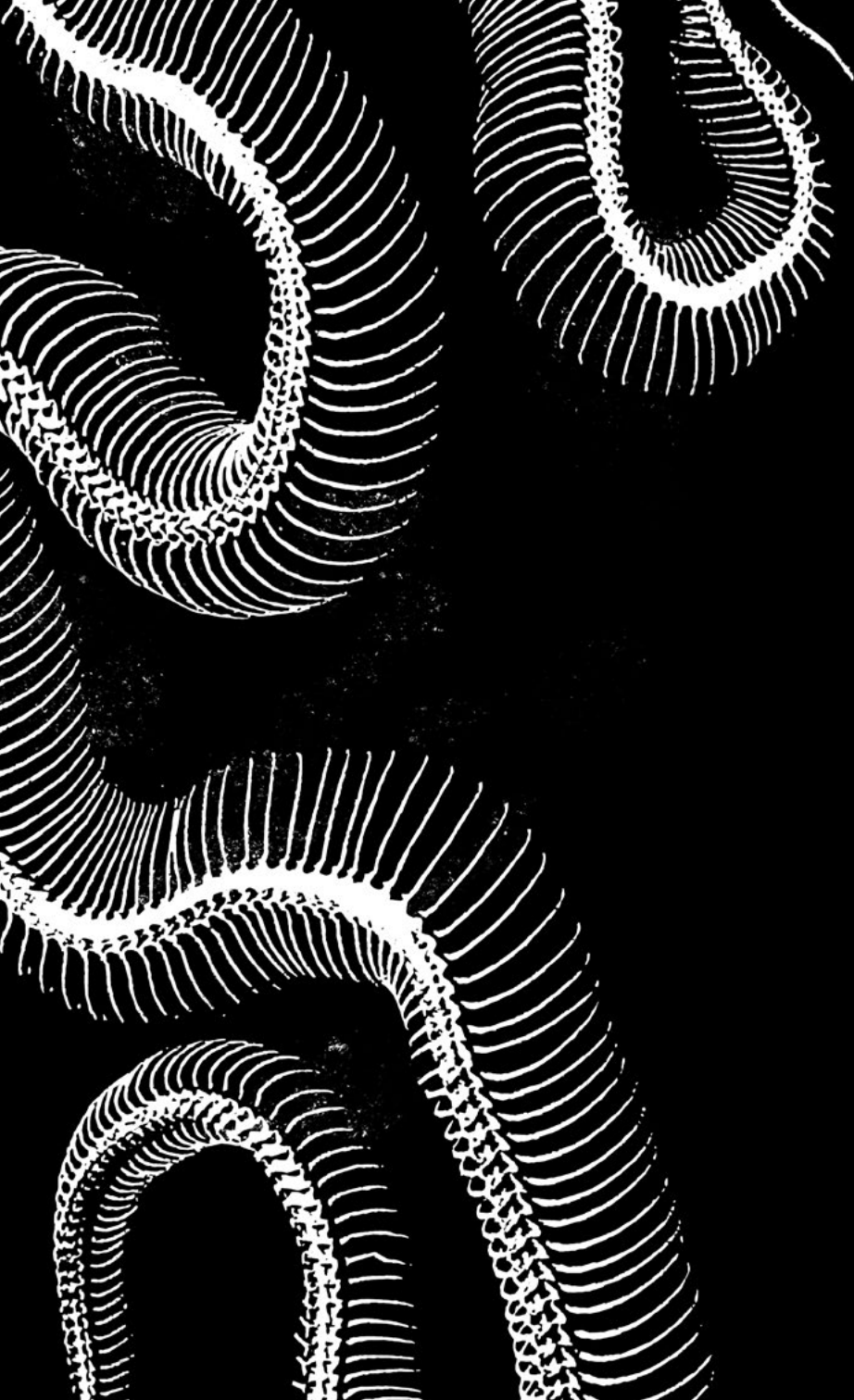
A ZÁHADA CHRÁMU
SVATÉHO OLAFÁ

Indrek
Hargla

**APATYKÁŘ MELCHIOR
A ZÁHADA CHRÁMU
SVATÉHO OLAF**

INDREK HARGLA

Apatykář Melchior

A ZÁHADA CHRÁMU
SVATÉHO OLAFÁ

Indrek
Hargla

PŘELOŽIL JAN-MAREK ŠÍK
BRNO 2025

Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu
čl. 4 směrnice 2019/790/EU je bez souhlasu
nositele práv zakázána.

Copyright © 2010, 2024 by Indrek Hargla

Cover pictures from open sources

Maps by Marge Nelk

Translation © Jan-Marek Šík, 2025

Czech edition © Host – vydavatelství, s. r. o., 2025

Tato kniha vyšla s podporou Estonské kulturní
nadace v rámci programu Traducta.

This book has been supported by the Cultural
Endowment of Estonia, Traducta programme.

(elektronické vydání)

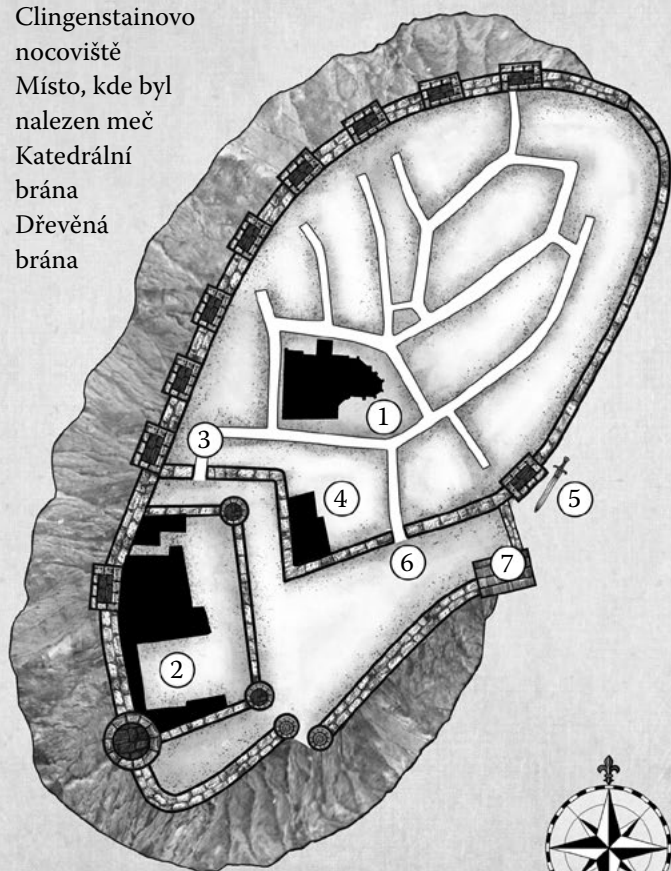
ISBN 978-80-275-2642-0 (PDF)

ISBN 978-80-275-2643-7 (ePUB)

ISBN 978-80-275-2644-4 (MobiPocket)

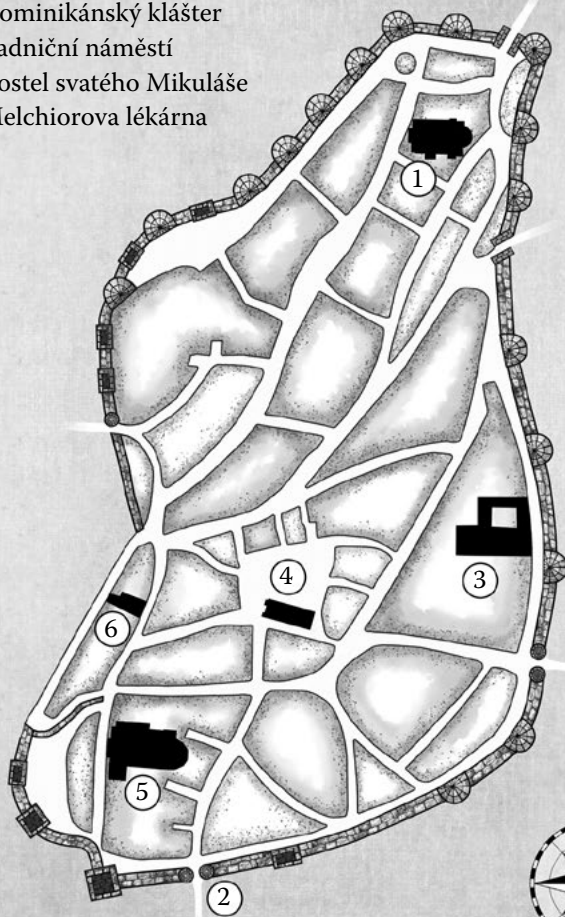
TOOMPEA

1. Katedrála
2. Malá pevnost
3. Boční portál
4. Clingenstainovo nocoviště
5. Místo, kde byl nalezen meč
6. Katedrální brána
7. Dřevěná brána

MĚSTO

1. Chrám svatého Olafa
2. Kovářská ulice
3. Dominikánský klášter
4. Radniční náměstí
5. Kostel svatého Mikuláše
6. Melchiorova lékárna

Předmluva

TALLINN, ROK 1409

Nikdy dříve ani později nepojily Estonsko, jež bylo tehdy součástí Livonska, tak těsné vazby se západní Evropou jako během patnáctého století. Byla to doba, kdy řád německých rytířů s konečnou platností utvrdil svou moc, kdy se zakládala města a hrady, kdy vzkvétaly cechy a kláštery. Setrvalý příval kolonistů a zlatý věk hanzy způsobil čilý provoz mezi estonskými, německými a skandinávskými přístavy. Nikdy dříve také Estonsko nebylo tolik zapleteno do bojů evropských vládařů o převahu nad Baltským mořem. Bratrstvo vitaliánů, které se zrodilo z konfliktů německých knížat a dánských králů, nelítostně plenilo estonské pobřeží, ale zároveň bylo spojencem tartuských biskupů v jejich vnitřních sporech s německým řádem. Vitaliáni dobyli Visby na Gotlandu a učinili z města svou základnu, dokud v roce 1398 loďstvo pod velením Ulricha von Jungingena ostrov nezískalo zpět a bratrstvo z Gotlandu nevypudilo. Vypleněné Visby ztratilo svou pozici v baltském obchodu. Všichni lapkové, jimž se nepodařilo uprchnout, byli popraveni, a to stejně krutě, jako oni sami zabíjeli své vězně. V roce 1409 prodal řád ostrov zpět dánské královně. Do okamžiku, kdy Poláci uštědří řádu ničující porážku u Grunwaldu, zbývá ještě rok.

Tallinn roku 1409 nevypadal ani zdaleka tak, jak bychom mohli při pohledu na současné staré město hádat. Teprve ho budovali. Půdorys města už sice odpovídal, ulice, pozemky a také radnice stály na svých místech, avšak na městských hradbách, věžích a kostelech se stále ještě pracovalo. Ulice byly nicméně již vydlážděné, pevnost řádu na Toompea čili Katedrálním vrchu se počítala mezi nejmohutnější stavby severu a tallinnský vodovodní systém, k němuž patřil kanál vedený z jezera Ülemiste, příkop a tři vodní mlýny, byl nevídaný div, vrcholná ukázka umění tehdejších inženýrů. Příznačný architektonický ráz Tallinnu se teprve utvářel a podílelo se na něm i mnoho cizích mistrů stavitelů. Tallinn se měnil v jeden z nejvýznamnějších přístavů řádu, procházel skrz něj obchod a zásobování Livonska. Ačkoli bohatství jeho i celé země samozřejmě nesneslo srovnání s německými či nizozemskými centry, rostl a rozvíjel se.

Tallinn obklopovala předměstí a širší správní území, v němž platilo lübecké městské právo a moc v rukou drželi především radní a obchodníci. Na Toompea platily zákony řádu a zemské právo. Vztahy mezi městem a řádem byly často komplikované, jedni bez druhých se však neobešli. Řád totiž v zemi, jejímž obchodním středobodem Tallinn byl, zajišťoval mír. Představitel řádové moci, komtur, sídlil na Toompea.

Na základě starých radničních knih se až do našich časů dochovaly zprávy o tom, že v roce 1409 někdo na Toompea za záhadných okolností zavraždil vysoce postaveného rytíře řádu, který putoval z Gotlandu do hlavního sídla německých rytířů, Malborku. A nebyla to jediná vražda, která onoho krásného jara otrásla obyvateli Tallinnu. Po vrahovi z Toompea pátral jak řád, tak rada, ale slehla se po něm zem. Ani motivy těchto činů se objasnit nepodařilo. Nicméně v soudní knize stojí, že se jednoho dne na radnici dostavil jistý

tallinnský apatykář jménem Melchior a prohlásil, že ví, kdo je oním záhadným vrahem a co stojí za jeho činy. Rada ho však nevyslechla a místo toho jej poslala pryč, každopádně nikoli s prázdnou. Za námahu mu bylo vyplaceno deset marek. Jednalo se o úplatu za mlčenlivost? Obsahovala Melchiorova verze událostí něco natolik citlivého, že se městská rada rozhodla raději nedávat v sázku vztahy mezi obchodníky, řádem, duchovními a představiteli cizí moci? To nevíme a nikdy se to ani nedozvíme. Stejně jako nezjistíme, co přinutilo radního písaře zaznamenat slova, jež pro všechny, kteří kdy bádali v tallinnské kronice, zůstávají až do dnešních dnů záhadou: „Pokoj Páně nechť je s těmi, kdo našemu městu štěstí přejí. Ti, kdož žili před námi, bývali Bohu blíž. Nechť hroby i nadále mlčí a to, co všechny převyšuje, přetrvá.“ Nevíme, koho Melchior obvinil ani jak se následně vedlo jemu samému, protože jeho jméno radniční knihy již víckrát nezmiňují.

ROK 1409

TOOMPEA

PATNÁCTÉHO KVĚTNA, POZDĚ VEČER

Henning von Clingenstain, kdysi vysoce postavený hodnostář řádu německých rytířů na ostrově Gotlandu, byl úplně namol.

Popravdě byl pod obraz již pátým dnem, a kdyby ho místní komtur od rána do večera velkoryse nečastoval jídlem donášeným z kuchyně Malé pevnosti na Toompea, už dávno by se z toho náporu piva složil a usnul. Tallinn mu připadal jako zámožné a srdečné město, na rozdíl od Visby. Tady se umí jíst a pít, tady mají ve zvyku hodovat stejně, jak si to von Clingenstain pamatoval z městských slavností ve svémrodném Warendorfu. A komtur von Spanheim se ukázal být přímo králem radovánek. Po pět nocí a dní zůstával stůl prohnutý pod pivem, vínem a nejvybranějšími laskominami. A odmítnout je, to by byl hřích. Stejně jako byl hřích se přejídat a prolévat si hrdlo — o tuto stránku věci se však von Clingenstain postaral už dnes odpoledne tak, že se vyzpovídal dominikánskému převorovi. A jeho obžerství a pijanství mu samozřejmě bylo odpuštěno, jak také jinak.

Nyní ale Clingenstainovi připadalo, že už opravdu dovršil míru. Uvnitř se v něm všechno kroutilo, v hlavě mu hučelo a myšlenky se mu až příliš pletly. Co je skutečnost a co jen výplod jeho opilé mysli, to začínal tušit až v tuto chvíli: už po

několikáté zabloudil v severním křídle a teď konečně nalezl boční portál vedoucí přes příkop z jedné části opevnění přímo do druhé, z Malé pevnosti do té části Toompea, v níž sídlil biskup. Jakýsi sloužící mu otevřel dveře a rytíř dál vrávorál ke svému nocležišti. *Proklatě, už začínám vidět čerty*, pomyslel si. A to by se bojovníku Kristovu dít nemělo.

Vypotácel se ven do mírné květnové noci a snažil se z plných plic dýchat. Tmavě pableskující zdi katedrály se kolem něj stahovaly a připomínaly stíny z říše temnoty. V uších mu stále zněly veselé popěvky komturových hudebníků. Oslavy v pevnosti zcela jistě pokračovaly, ale před velitelem řádu se z dláždění zvedaly kameny a nakopávaly ho do nohou. Lopotně klopýtal dál. Jestli se chce dostat do svých pokojů, bude potřebovat pomoc.

„Jochene, ty bastarde!“ zakřičel. Kde se ten zbrojnoš zase poflakuje? Měl by být po boku svého pána jako věrný pes, ne se pelešit s děvkami.

„Jochene!“ zařval znovu. „Ty si zalezeš na půdu s nějakou pradlenou, zrovna když jsem vožralej?! Jochene! Ty kurevníku!“

Ale zbrojnoš se neobjevoval. Rytíř von Clingenstain stál uprostřed Toompea osamocen, jen na druhé straně příkopu u stájí si rozdělali oheň řádoví sluhové a za nimi se černaly zdi katedrály.

„Zítřka tě nechám stáhnout z kůže,“ odpřisáhl von Clingenstain a opět se potácivě vydal kupředu. Kčertu, vždyť není bezmocný, zvládne to i bez něj. Pamatoval si, kde je ubytován, není to odtud daleko, dům přímo naproti hradbě, na to stačí sám.

Bývalý vysoký hodnostář si nevšiml, že zatímco on se klátí ke svému příbytku, od temného stínu zdi se odpoutala jakási postava a pokradmu se za ním plíží. Uniklo mu, že ho ta tmavá postava následuje až ke dveřím do domu a dbá na

to, aby zůstávala skryta v šeru. A nezaznamenal ani to, že když po dlouhém zápolení konečně otevřel, stála již vedle něj, a jakmile vstoupil dovnitř, vsunula nohu mezi dveře. Von Clingenstain se zastavil v prostorném *diele* a přimhouřil oči. Někdo, bezpochyby Jochen, zapálil svícen a jasný plamen rytíře zprvu téměř oslepil. Opřel se o krb a vzal svícen ze stolu: někde tady musí být dveře do ložnice, jestli se teda neplete, a tam na něj čeká postel. Pokusil se vysoukat z kabátu, ale zamotal se do něj a skoro se odporoučel k zemi. Kdyby tu tak byl ten jeho poskok, aby mu pomohl se svléknout!

„Jochene!“ zakřičel ještě jednou. „Aha, tak tady seš, ty dobytku!“

Koutkem oka nejasně zahlédl, že někdo vstoupil hlavními dveřmi. Samo sebou je to Jochen, kdo jiný taky, i když jeho zrak ještě světlu příliš dobře nepřivykl.

„Příště ti vodpáru uši vod hlavy! Kde ses coural, ty čubčí hubo?!“

Temný stín vykročil ke Clingenstainovi a ten přimhouřil oči a stihl si ještě pomyslet, že Jochen působí jaksi vyšší a tento kabát že obvykle nenosívá, ale dalšího už nic, pak ho cizinec prudce popadl za klopy a smýkl jím o zem. Bývalý vysoký hodnostář padl jak podřátý.

„Loupež, zloděj!“ zasípěl. „Jak se opovažuješ, ty pse, jsem rytíř německého řádu!“

Cizinec ho kopl do hrudníku a velitel se zkroutil bolestí. Pak vetřelec vytasil zpod pláště meč.

Clingenstainovi připadalo, že se nedokáže ani zvednout, natožpak bojovat, ale pocit nebezpečí a bolest mu vmžiku projasnily hlavu. Skoro jako by pod kapucí rozpoznával rysy cizincova obličeje...

„Kdo... kdo jsi?“ dostal ze sebe.

„Někdo, kdo se modlil za to, aby tě mohl připravit o tvůj bídný život,“ odpověděl mu bezbarvý hlas.

„Jochene, pomoc!“ pokusil se Clingenstain vykřiknout, avšak jeho zvolání bezmocně zaniklo v tlustých stěnách a neprodralo se ven na ulici.

S mečem v ruce ho cizinec popadl za košili a zvedl na stůl. Rytíř se snažil bránit a muži se vysmeknout, jenže neměl dost síly.

„O co ti jde?“ zasténal.

„Jen o spravedlnost,“ zazněla odpověď. Muž jednou rukou přitlačil Clingenstaina ke stolu, druhou pevněji sevřel meč. „Přesně takto to má být — budeš se válet v bahně a zděšeně vrískat o pomoc. Zemřeš, aniž by ses smířil s Bohem, a všechny své hříchy si odneseš do hrobu. Do pekla s tebou, von Clingenstaine!“

Smrt? Takto tedy zemřu? problesklo bývalému řádovému hodnostáři hlavou. Takovouto smrtí a na tomhle místě, nikoli na bitevním poli a se zbraní v ruce, ale v Tallinnu, v domě nějakého měšťáčka, úplně namol, mečem jakéhosi zloděje. *Panno Marie, takto se to přece nemělo stát! Nikoli teď a tady, toto jsem si nezasloužil...* Mysl měl jasnou, avšak tělo ho neposlouchalo.

„Kdo jsi?“ vysoukal ze sebe ještě.

Místo odpovědi mu neznámý cosi pozvedl k očím. Nejdřív to Clingenstain viděl rozmazaně, ale nakonec přece jen zaostřil. A taky spatřil, jak si muž stahuje kápi z hlavy. Ten obličej... ten obličej... a ten předmět, co drží v ruce, vždyť to přece je... To není možné! Poznává tu tvář, ano, *teď* teprve ji poznává.

Avšak jeho čas už vypršel. Jasně to cítil, stejně jako vlastní slabost a bezmoc. A očima své duše pak na okamžik užřel, jak na něj z okraje nebes lhostejně i soucitně shlížejí

všichni svatí. No ano, odpovídají mu pohledem, teď a tady, Henningu von Clingenstaine, právě nyní a právě zde se naplní tvůj osud, a ani my s tím nic nezmůžeme.

Clingenstaina popadla za čelist pevná ruka a donutila ho otevřít ústa. Velitelovým tělem se převalila ještě jedna mocná vlna bolesti, to když mu cizinec vtlačil do úst předmět, který mu před chvílí držel před očima.

„Přesně tak to má být,“ zasyčel muž. „Ani o milost nemůžeš prosit. Na shledanou v pekle.“

Udeřil rytířovou hlavou do desky stolu, pozvedl oběma rukama meč a sekl.

Henning von Clingenstain ucítil, jak mu ostrí řalo do krku. Ucítil dokonce i to, jak mu těžká rána proráží klíční kost. Bolelo to, nesnesitelně to bolelo, ta bolest byla však v porovnání s tím, co na něj teprve čekalo, zcela nicotná.

1

TALLINN
STUDNIČNÍ ULICE
MELCHIOROVA LÉKÁRNA
ŠESTNÁCTÉHO KVĚTNA, RÁNO

Apatykář města Tallinnu Melchior Wakenstede právě vstal od snídaně, k níž mu jeho drahá Keterlyn přichystala čerstvě upečený chléb a pořádný plátek prorostlého špeku, a odešel do přední části svého příbytku — tedy tallinnské lékárny —, kde na něj měl čekat další obyčejný den naplněný prací. Od obyvatel města se dozví o jejich nových neduzích i starých strastech, vyslechne desítky drbů, prodá nějaké léky a sladké pamlsky i několik pohárků svého prvotřídního apatykářského šnapsu. Do lékárny za ním přicházejí jak lidé v nouzi a s nemocemi, tak také ti, co se těší plnému zdraví a síle — chtějí si poklábosit, vyslechnout novinky, koupit si silný likér nebo schroupat sušenky či anýzové bonbony. Melchior plní svou povinnost a je při tom spokojený a šťastný, jak by ostatně na prahu jednatřicátého roku svého života být měl. Snad nad ním bude jeho svatý patron i nadále držet ochrannou ruku a jeho drahý otec — nechť v míru odpočívá po pravici Bohorodičky! — z něj bude mít radost.

Melchior Wakenstede se narodil ve městě Lübecku, odkud se spolu s otcem před více než dvaceti lety přestěhovali do Tallinnu. Ocítl se tak v oné nové zemi, kde se vše teprve

budovalo a kterou až nedávno vytrhli z rukou pohanům a zasvětili Panně Marii. Melchior si dokonce z dětství vybavoval, jak staří válečníci, kteří si občas přicházeli do lékárny jeho otce pro masti na bolavé údy, vyprávěli, že kdysi v této zemi bojovali proti neznabohům a že zástupy pohanů obklíčily Tallinn. Teď už se to samozřejmě zdálo k nevěře, protože do lékárny k němu chodí každý boží den mnohá z vnoučat těchto bezbožníků, a dokonce jeho drahá manželka Keterlyn je jejich potomkem, pochází z kmenů, které v této zemi žijí od pradávných časů. A aťsi, že nepečou chleba a nevaří pivo stejným způsobem jako lidé v Durynsku či Vestfálsku, do kostela chodí o každém svátku stejně jako všichni spořádaní křesťané.

Melchior se považoval za Talliňana, protože na Lübeck si vzpomínal už jen matně. Zde ve městě byl jediným lékárníkem, stejně jako kdysi i jeho otec. Melchior Tallinn miloval. Vyrostl tu a přísahal, že ho bude léčit svými bylinami, bude pomáhat všem, kdo se ocitnou v nouzi, a ulehčí jim v jejich trápení. Nazývali jej lékařův kuchař, ale ve skutečnosti byl něco trochu víc. Stavem se rovnal obchodníkům, vzděláním duchovním či soudním přísedícím, ve městě platil za váženého muže, s nímž jednali uctivě jak radní, tak šlechtici i rytíři.

A nyní, krásného jarního rána, odešel z kuchyně do lékárny, otevřel vstupní dveře a vpustil do místnosti svěží mořský vítr. Vlastnil malý dům, protože na koupi většího se jeho otec nezmohl. V *diele* v přízemí se po vzoru kupeckých obchodů nacházela lékárna, v *dörnsu* za ní Melchiorův příbytek a z něj vedla chodbička do místnosti, kterou nechal přestavět už jeho otec a které přezdívali čarodějná kuchyně. Okolo ohniště tam stály lisy s pákami a destilační baňky, v nichž Melchior namácel a vařil své kouzelné bylí. V patře domu měl

sklad plný dřevěných beden, kde uchovával sušené léčivky. V lékárně pak stál velký stůl a podél stěn se tyčily police napěchované hmoždíři a skleněnými nádobkami s tinkturami, oleji a roztodivnými směsmi. Jelikož každý apatykář musí být pro obyvatele města tak trochu záhadou a klást na odiv svou výjimečnost, Melchior si ke stropu nad stůl zavěsil menšího vycpaného krokodýlka, který ho přišel na deset marek a podle ujišťování obchodníka s lišáckýma očima byl opravdový a až z Egypta. Alespoň obyvatelé města tomu, zdá se, skálopevně uvěřili.

Melchior měl světlé vlasy a pleť, menší, hubenou a jakoby hranatou postavu a mírně houpavý krok. Řídké plavé vlasy mu těsně přiléhaly k hlavě, a to i tehdy, když si je nechal po stranách odrůst a pod ušima sestříhnout. Šedé, krapet matné oči se mohly jevit jako stále veselé a plné smíchu a Melchior se vskutku rád bezuzdně smál vtipům ostatních a jeho smích zněl dětsky a důvěřivě. Mnohým připadalo, že je neustále přátelský a rozjařený — a k apatykáři ani chmury a smutky nepatří —, avšak někteří byli svědky i těch chvil, kdy jako by mu po stydlivém obličejí přeletěl ponurý stín. V okamžicích, kdy se domníval, že jej nikdo nesleduje, dovolil, aby mu v očích probleskla bezedná úzkost a tíživý, bolestný strach a aby se pootevřely hlubiny pološílené mysli. Ale pak ty pocity zaplašil a opět z něj byl onen veselý tallinnský lékárník a věrný manžel, který se se všemi přáteli.

Bylo ještě časně ráno, město se teprve probouzelo. Melchior se posadil a začal procházet zápisky o tom, kdo si má dnes přijít pro které léky. Tady měl své plechovky a hmoždíře, směsi a byliny, tady byl jeho svět, který nikdy neopustí, i kdyby si to snad někdy přál. Melchior rozvázal váček se sušenými plátky česneku a vytáhl z police silný špiritus. Dnes z něj pekařově ženě přichystá lék proti kašli, ačkoli mnohem

lepší výdělek by měl, kdyby v něm vypálil obilí, smíchal ho s bylinkami a pálenku nabídl proti bolesti břicha třeba svému dobrému příteli, fojtu Wencelu Dornovi.

A právě v okamžiku, kdy Melchior nasypal plátky česneku do hmoždíře, dolehla mu k uším jasná hudba. Vyhlédl otevřenými dveřmi ven a spatřil, že z domu na druhé straně ulice vyšel Kilián Rechperger, toho času využívající pohostinnosti jejich souseda Mertina Tweffella, posadil se na okraj studny a začal drnkat na svou loutnu.

Mládenec sice dovršil sotva sedmnáct let, avšak podle toho, co se Melchiorovi doneslo, se pěveckému umění učil již v několika zahraničních městech. V Tallinnu pobýval na popud svého otce, protože Rechpergerové z Norimberku byli se starým obchodníkem Tweffellem v přízni. Kilián tudíž od loňského léta žil coby host v domě představeného Velké gildy, zpíval na městských slavnostech a obzvlášť často byl k vidění u Černohlavců, kde poslední dobou jeho rozpustilé písně zněly na každyčké hostině. Měl ve zvyku představovat se jako *Schulfreund*, protože tak se v jeho norimberském cechu nazývali potulní pěvečtí tovaryši, kteří se vypravili učit se múzickému umění do dalekých krajů. Melchior si musel přiznat, že se mu Kiliánova hudba skutečně líbí, ozývala se v ní nálada teplých jižních krajin, obsahovala melodické postupy a nápěvy, které tallinnští pěvci neznali, a mladíkův vřelý hlas se nesl do daleka jasně a čistě. *Což pochopitelně neuniklo také nejedné tallinnské dívce*, problesklo Melchiorovi hlavou a při té myšlence se zamračil.

Pokračoval v přípravě směsi proti kašli a najednou si všiml, jak se dveře sousedního domu otevírají a že se v nich objevila novomanželka kupce Tweffella, Gerdrud. A apatykáři připadalo, že právě na tento okamžik mladý pěvec čekal. Melchior

popadl hmoždír a popošel k otevřenému oknu o kousek blíž. Všichni lékárníci už holt trpí zvědavostí.

Paní domu Gerdrud mohla být možná o rok či dva starší než Kilián, avšak o čtyřicet i více let mladší než její manžel. Vydala se na trh na nákupy, nesla pod paží košík a hudebníkovi jen lehce kývla na pozdrav. On ale seskočil z okraje studny a uklonil se.

„Dobré jitro, paní obchodníková,“ zahalekal. „Přeji vám krásné jarní ráno! Vidíte, jak nádherný a požehnaný den nám byl dán, byl by přímo hřích, kdybychom ho nepozdravili krásnou písni.“

Gerdrud se zastavila a zvesela odpověděla: „Dobré ráno, Kiliáne Rechpergere. Den je to krásný jen pro ty, kdo ho můžou strávit zpěvem a hrou. Pro ostatní ctěné obyvatele tohoto města je navlas stejný jako jiné dny, plný práce a povinností.“

Kilián vyloudil svižnou, podivuhodně složitou melodii a zavolal: „Ach, skutečně si, paní Gerdrud, myslíte, že zpěv a hra se rodí z pouhé milosti Boží a nejsou výsledkem žádné práce a námahy?“

„Vše se rodí z milosti Boží,“ opáčila žena. „I já umím zpívat, ale mou práci za mě nikdo nezastane. Někomu je den dán proto, aby hrál, někomu, aby si obstarával chléb vezdejší.“

„Můj staříčkový strýc Mertin je zcela jistě natolik bohatý, aby se jeho novomanželka nemusela celé dny ohánět jako nějaká pradlena. A máte přece v domě ještě Ludkeho a hospodyně...“ nadhodil Kilián mazaně, avšak Gerdrud ho mírně rozzlobeným tónem přerušila.

„Co je to za tlachy, Kiliáne Rechpergere? Do toho, jak si má oldermann zařizovat chod domácnosti, ty nemáš co mluvit, jsi u nás pouze hostem.“

„Ale i host má oči. Už dokážu srovnat, jak je to zařízené tady v Tallinnu a jak u nás v Norimberku. A taky jak synovec

mého strýce zatěžuje jeho mladou paní a ona s ním má práce a námahy, na kolik by byly potřeba tři děvečky — a ty by si ten starý škrt jistě mohl dovolit zaplatit.“

Hele ho, drzouna, pomyslel si Melchior, který rozhovor poslouchal od okna. *Drzoun, ale odváží se říct pravdu*. Oldermanna Velké gildy Tweffella z přílišného utrácení a rozhazovačnosti nemohl obviňovat nikdo. Jeho mladá manželka — kromě toho, že byla svému muži pro potěchu starého oka — toho skutečně v domácnosti zastala víc než kdejaká jiná bohatá paní obchodníková tady ve městě. Zaměstnávali u nich jen sloužícího Ludkeho a starou hospodyní.

Gerdrud se na mladíka obořila ještě rozzlobeněji: „Tak budeš zticha, Kiliáne? Nech už těch svých hloupých řečí, kdyby tě teď slyšel Ludke, hned to poběží vyzvonit panu Mertinovi.“

Mladík k ní přistoupil, naklonil hlavu a zeptal se škádlivě: „Ale vy mu to nepovíte, vidíte, paní Gerdrud?“

Žena upadla do rozpaků. „Už... už musím jít. Mám naspěch,“ řekla.

Jenže Kilián jako by ji neslyšel.

„Písničku si ještě ovšem poslechnete?“ zeptal se. „Nebo mám lepší nápad — jak jste před chvílí říkala, že i vy umíte zpívat... Neprobouzí ve vás tak krásné jarní ráno chuť na píseň? Uděláme to takhle — já budu hrát a vy zpívat.“

Dívka zavrtěla hlavou. „Abych začala uprostřed města zpívat, no to tak! Skutečně už musím jít.“

Kilián však naléhal dál. „Jenom jednu písničku! Dovolte mi, abych vám zazpíval!“

„Ne, Kiliáne, prostě ne. Ani jednu jedinou.“

„Skutečně si nechcete poslechnout to nejlepší od mistrů pěvců norimberských? Umím rovnou několik kousků. Zrovna jsem si vzpomněl na jednu píseň o starém koželuhovi, který

si pořídil o padesát let mladší ženu, byl kvůli tomu celému městu pro smích a pak...”

Gerdrud zadržela výkřik a odsekla: „Buď zticha, Kiliáne, a neztrapňuj mě tady všem před očima! Odcházím!“

„No tak, počkejte přece! Tak nějakou jinou? Možná od starých minnesängrů? Jejich písně se učí všichni naši mistři pěvci. Smím vám zazpívat, jak si Tannhäuser nebo Konrad von Würzburg stýskají po svých milovaných? Co vy na to?“

„Ne, Kiliáne, ne. Na shledanou, mám vyřizování ve městě a už se s tebou nechci vybavovat.“ Popadla rozhodně do podpaží košík a nachystala se k odchodu. Ale Kilián dál vedl svou, zlehka přejížděl prsty po loutně a důrazně zašeptal:

„Nebo tedy nějakou z Tallinnu, paní Gerdrud? Jsou však tak smutné, že se ke krásnému jaru nehodí. Ano, jedna ve-selejší mě přece jen napadá! Snad se vám líbí ta píseň o ve-selých námořnících?“

A aniž čekal na odpověď, zanotoval:

*„Mám sedmnáct bratrů a lodí právě tak,
znám tolik přístavů a panen mrak,
ni smrti, ni nebe se bratři nebojí...“*

Teď už Gerdrud výkřik zadržet nedokázala a rovněž Melchior sebou trhl nevolí. Dívka se vrhla ke Kiliánovi a drobnou ručkou mu zakryla ústa.

„Tuto písničku v Tallinnu nezpívej, jestli nechceš, aby tě odtud hnali!“ zašeptala vyděšeně. „Zbláznil ses? Vitaliáni nám způsobili tolik zla, ti zloději a zabijáci... Jen naprostý blázen by tady ve městě zpíval jejich písně.“

Kilián si pomalu odtáhl dívčinu ruku od rtů a zeptal se tak tiše, že to Melchior sotva zaslechl: „Co když jsem však naprostý blázen?“

„Bud' si, co chceš, ale podobné písně v Tallinnu zpívat nesmíš, pokud netoužíš po tom, aby tě ukamenovali;“ odtušila Gerdrud.

„No budiž, tak mi sama řekněte, jakou píseň byste si chtěla takového rána poslechnout.“

„Ani takovou, ani makovou. Ani od mistrů pěvců, ani od minnesängrů, ani o jaru, ani o moři, ani jedinou. Já... skutečně spěchám. A ty už si taky jdi po svých.“

Kilián se zasmušile usmál. „Bez písně se vám život může úplně vyprázdnit a posmutnět, už v něm nezbude místo pro radost a útěchu. Jenom samá práce a lopota, starosti a snažení... No budiž, na shledanou večer, paní Gerdrud, i já musím jít něco zařídit. K Černohlavcům. Kam jste se vůbec vypravila, možná máme společnou cestu?“

„Já? Jenom sem do lékárny a pak do přístavu a na trh.“

„Do lékárny?“ podivil se Kilián. „To snad nemůže svému pánu pro masti a léky zaskočit Ludke?“

„Pán Ludkeho kamsi poslal už včera večer, od té doby jsem ho neviděla... Sbohem, Kiliáne, už jdu.“

Odhodlaně se otočila k odchodu a pěvec se usmál, pokynul jí a vykročil Studniční ulicí směrem k bráně na Vysoký kopec. Melchior se za ním díval a smutně vrtěl hlavou. *Takhle to nemá být.* Není správné, že si starý kupec pořídil mladičkou ženu, a ani to, že pod jejich střechou přebývá mladý a pohledný host. Avšak apatykář rychle odstoupil od okna a postavil se za pult.

Paní Gerdrud si toho dne šla do lékárny vyzvednout kostní mast na neduživé údy svého muže. Melchior ji už měl přichystanou, a to podle receptu od městského lékaře, ačkoli si byl prakticky jistý, že starému oldermannovi kosti a klouby příliš nevyléčí.

Když vstoupila do lékárny a pozdravila ho, ještě se slabě červenala.

„Paní Gerdrud, naše drahá sousedka!“ zahlekal. „Jaké potěšení je vidět vás tohoto krásného rána v tak dobré náladě!“

„To vy míváte stále dobrou náladu, až je mi líto, že k vám chodím jen zřídka,“ řekla na to jemně.

„Tak se zastavujte častěji, sem tam spolknout kapičku nějakého ostřejší léku neuškodí ani mladým a zdravým,“ navrhl jí Melchior. „Ach ano, vaše kostní mast. Tady je, zcela hoto-
vá, jen namazat na bolavé klouby a pomodlit se k tomu jeden zdravas, to pak účinkuje nejlíp. Nebo aspoň ulevuje od svízelů stáří. Popravdě jsem místo vás čekal Ludkeho...“

„Pan Martin ho poslal po pochůzkách, už včera. Od té doby je pryč,“ vysvětlila Gerdrud.

„A váš manžel?“ vyzvídal lékárník.

„Už za svítání spěchal do přístavu za obchodem. Díky za tu mast.“

„Spěchal?“ zopakoval Melchior zamyšleně. „Podívejte se, samozřejmě nejsem tak docela doktor, ale to či ono o nemocech vím i já. A ve věku páně Mertina už spěch nedělá dobrotu, to vám říkám. Poklidný a tichý život, výživná strava, půst ať už nedodržíte příliš horlivě, že ano, žilou pouštět přiměřeně, bolestivá místa čas od času namazat mastí a také se koupat v teplé lázni — jinou léčbu bych nedoporučoval.“

Zatímco mluvil, sledoval po očku Gerdrudin obličej. Ještě jí nebylo ani dvacet. Měla světlé vlasy a modré oči, pod podlouhlým čepcem působila její mladá tvář ještě velmi nevinně a vzbuzovala sympatie. Možná tím lehkovážným výrazem skrývá všechny ty starosti, které musí cítit každá dívka, když má churavého a snad o půlstoletí staršího manžela?

„Choť už poprosil kněží u Svatého Mikuláše, aby se za něj modlili, a taky si platí mše,“ povzdechla si. *I když nikterak štědře, jak jsem zaslechl*, pomyslel si Melchior, avšak dychtivě přikývl.

Žena se odmlčela. Zvážněla, zahleděla se na něj a náhle se zeptala: „Řekněte, pane Melchiore, všechno toto tedy vlastně nepomáhá? Od bolesti mu to neuleví?“

„Drahá souseďko, každý dostal vyměřený svůj čas a on taky. Možná se dá trochu prodloužit, stravou, modlitbami a pouštěním žilou. A když se panu Mertinovi bude žilou pouštět vrchovatou měrou a bude si choré kosti a údy pořádně mazat, pak mu ještě smrt nehrozí — a to jsem mu také řekl. Může tu s námi vydržet ještě přes deset let.“

„To vám říká vaše hvězdná mapa?“

„Hvězdná mapa?“ podivil se Melchior. Sehnul se a vytáhl zpod pultu složenou mapu hvězdné oblohy, práci bruggských mistrů, kterou kdysi zdědil od otce. Umět v ní číst patřilo k tajemstvím lékárnických cechů. Tento druh map sice dokáží číst také astrologové na královských dvorech, ale lékárníci je používají jinak — musí ovšem znát jméno a měsíc narození nemocného.

„Ne, to mi neříká hvězdná mapa,“ odpověděl nakonec. „To mi říkají instinkt a zkušenost. Váš manžel má nemocné končetiny a bolavé klouby, ale chuť do života mu nechybí. Hvězdná mapa mi prozradí, kdy je nejlepší den na pouštění žilou, a jak se dívám, tak...“

Rychle pohyboval prsty nad symboly na mapě a mumlal: „Na bolesti v boku se musíme podívat, v jakém postavení je Střelec, nohy máme v Kozorohu a kolena zase ve Vodnáři... A když teď vidíme, že měsíc bude pozítří večer v Kozorohu, řekl bych, že ráno za dva dny se vašemu manželovi vyplatí vydat se k holiči a nechat si pustit žilou, a potom ať se hned poléčí mastí a bolest v nohou by měla ustoupit.“

„Vyřídím mu to. Tisíceré díky, pane lékárníku, a ať se vám daří!“ Žena si ještě jednou povzdychla a otočila se k odchodu.

Melchior naznačil hlavou úklonu. „Ano, jedná se o starobylost moudrost, kterou nám předávají Vilém ze Saliceta a Gerard z Cremony a všichni ostatní věhlasní ranhojičiči dávných dob. Poradte bez obav svému drahému choti, ať si nechává pořádně pouštět žilou, a dozajista shledáte, drahá sousedko, že se bude ještě těšit dobrému zdraví.“

„Dá-li Pánbůh,“ zamumlala Gerdrud. Pak odešla a apatykář se za ní zamyšleně díval.

„Chudák holka!“ ozval se mu najednou za zády ženský hlas. Melchior ani nepostřehl, kdy do lékárny vstoupila jeho milovaná manželka Keterlyn.

2

TALLINNSKÁ RADNICE ŠESTNÁCTÉHO KVĚTNA, RÁNO

Fojt tallinnské rady Wencel Dorn stál před radním Bockhorstem a jedním ze řádových sluhů a snažil se v duchu spočítat povolání, která by vykonával mnohem raději než tenhle svůj prokletý a bídný úřad. Nejdřív ho napadlo vážené povolání pivovarnické, a to ze dvou důvodů. Zaprvé, pivovarník má vždy po ruce čerstvý pěnivý mok. A zadruhé, pivovarník nikdy nevyhánějí z postele za ranního kuropění a neženou ho na radnici, kde na něj pak čeká — Pane na nebi! — služebník řádového komtura se zprávou, z níž se mu zježí vlasy na hlavě.

A tak tam tedy stál, nedospaný, a navíc se mu rozkručelo v břiše, jako ostatně vždy, když slyšel špatné zprávy. Velmi špatné zprávy.

„Dnes v poledne,“ uslyšel říkat řádového sluhu. Radní přikývl.

„V poledne co?“ zeptal se fojt Dorn.

Služebník na něj vrhl neskrývaně nepřátelský pohled. „V poledne stanete před tváří velectěného komtura,“ vyštěkl.

„To ano,“ prohodil fojt. „Platí to i pro ostatní členy rady, nebo jen pro sudího, tedy mou maličkost?“

„Radní se v poledne účastní mše v kostele svatého Ducha,“ pospíšil si podotknout Bockhorst. „Ale fojt v tu dobu na Toompea zajisté dorazí. Zná nejlépe literu zákona a vůbec...“

A vůbec a zajisté, pomyslel si sudí Dorn. Teď, když komtur hledá ve městě vraha, je najednou fojt nejlepším znalcem zákona. Pohlédl z otevřeného okna radnice na náměstí a uviděl prodejce piva s objemným sudem. Polkl. *Co takhle si před cestou na Toompea zaskočit k příteli Melchiorovi?* Obzvlášť když ho u komtura nečekají zrovna nejlepší novinky. Ty si není radno vyslechnout s jasnou hlavou.

Celé to zavánělo něčím, od čeho se fojt snažil držet co nejdál. Ten vysoce postavený rytíř, kterého zabili, sem přece připlul z Gotlandu a Gotland stále vedl spory s městy, s nimiž by se Tallinn měl přátelit — nebo takto fojt alespoň situaci rozuměl. Už tak si rada měla poslední dobou co vysvětlovat a o čem se dohadovat s Novgorodem a Vyborgem, a dokonce i s Tartu. Schylovalo se k tomu, že fojt bude muset jménem rady a na nátlak Tartu všechny ruské obchodníky vhodit do věžní šatlavy — ale jak se pak asi povede tallinnským kupcům na hanzovním dvoře v Novgorodu? Dorn zkrátka nepřipustil nic, co by je jakkoli zapletlo s nejvyššími držiteli moci a cizími zeměmi. A z vraždy toho rádového hodnostáře cítil přesně tento typ problémů. Přísahal, že bude v Tallinnu udržovat klid a nechá vládnout právo, a městská rada za tímto účelem vydávala vlastní, jednoduché a jasné zákony. Když trhovci špatně naváží zboží, vsadí je do želez; když se tovaryši koželuha během nočního klidu pobijí noži, vyměří jim pokutu — v tom podle Dornova mínění spočívalo jádro práce sudího a to také do puntíku a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí plnil, neboť věděl, že to městu prospívá. Ale pátrání po vrazích významných řádových hodnostářů — to by s radostí přenechal někomu jinému.

„Příšerný případ!“ vzdychl radní Bockhorst a zatřásl rameny. „Naštěstí máme u nás ve městě tak chytrého fojta, jako

je pan Wencel Dorn, který toho mordýře vypátrá, i kdyby se třeba do země zahrabal.“

Nebo bude i on o hlavu kratší, dovítípl se chytrý fojt Wencel Dorn.

„Řád skutečně doufá, že toho vraha najdete velmi rychle,“ zdůraznil posel. „Avšak komtur vám vše vysvětlí podrobněji. A dokud to nebude vůle mého pána, o věci nesmí ve městě padnout ani slovo. Šuškanda nikdy nepřinesla nic dobrého.“

Ty jsi mi dnešní, pomyslel si fojt. Na našem trhu se beztak všichni všechno dozví mnohem dříve než od radničního hlásatele.

Když pak později scházel spolu s řádovým služebníkem ze schodů radnice, zeptal se ho, jestli komtur také vyhlásil za dopadení vraha odměnu.

„To je na rozhodnutí města,“ odtušil posel. „My na vašem území nesmíme vyhlašovat nic.“

„Velmi nemilé,“ povzdechl si Dorn.

„Ano, je to vskutku velmi nemilé,“ řekl muž a také si povzdechl. „Na Toompea vládl celou noc příšerný zmátek. A určitě ani nemusím zdůrazňovat, jak moc komtur nechce mistrovi řádu posílat zprávu, že tady jednomu z jeho nejdůležitějších hodnostářů někdo usekl hlavu a vecpal do úst minci a že vrah uprchl dolů do města a beze stopy zmizel. Ne, to rozhodne nechce...“

„Minci? Jakou minci?“ zeptal se Dorn překvapeně.

„Netuším, co to bylo za minci. Vypadla z von Clingenstaina, když sundávali jeho hlavu z bodce. Měl ji useknutou, jak víte.“

„Že si s ním ale dal ten vrah práci,“ podotkl Dorn.

Posel se najednou zastavil před vstupem do radnice. Trochu váhavě se na fojta zadíval a nakonec poznamenal: „No, popravdě řečeno jsem neměl svolení se o té minci zmiňovat.“

Takže pan fojt by na ni možná mohl zapomenout, dokud se o ní nedozví od samotného komtura?“

„To by mohl,“ zamručel Dorn a s tím se oba muži rozloučili. A pak se Dorn rozhodl skutečně si to zamířit k Melchiorovi, protože v první řadě už rozhodně potřeboval štamprli něčeho ostřejšího na zmírnění bolestí v břiše a navíc věděl, že právě jeho přítel apatykář má na mordýře čuch. Kdyby Melchior vloni na jaře nevypátral, kdo uškrtil toho vlámského kacíře, chodila by dosud jeho vražedkyně po Tallinnu coby ctihodná a vážená měšťanka. Rada bude jistě souhlasit, když si Dorn Melchiora najme za pomocného fojta.

3

KRÁLOVSKÁ ULICE

DŮM ZLATNÍKA CASENDORPA

ŠESTNÁCTÉHO KVĚTNA, RÁNO

Představený gildy svatého Knuta, mistr zlatník Burckhart Casendorpe, nebyl zvyklý slýchat šokující zprávy z úst vlastní dcery. Obvykle si je vyslechl od tovaryšů v dílně nebo ostatních zlatníků v cechovním domě. A to jen v případě, že se v Tallinnu nějaké šokující zprávy vůbec objevily. Mistra Casendorpa nemohl nikdo považovat za zvědavce; zlatnické povolání je natolik důležité a důstojné, že mu mimo ně nezbyvalo mnoho času, ať už na diskuse o záležitostech města, či na zábavu nebo na prosté tlachání. Coby oldermann měl i tak starostí až nad hlavu: s udržováním oltářů gildy, svoláváním cechovních schůzí, držení pokladny, plédováním za ostatní mistry a tak dále. Ovšem těch třiačtyřicet let svého života — z nichž už třicet strávil v Tallinnu — chtěl pan Casendorpe naplnit především prací se zlatem a stříbrem. Ať jsou časy jakékoli, ať je válka, nebo hlad či mor, zlato se nikam neztratí, stejně jako nezmizí lidská touha po něm. Zlato sytí. Zlato je symbol všeho bohatství a moci světa. Majetní muži po špercích ze zlata baží neustále. Když je nemůžou ukazovat nebo si je pověsit kolem krku, nikdo je za bohaté a významné nepovažuje. A tudíž si svou cenu navždy zachová také zlatník. Když byl tedy

Burckhart Casendorpe zvolen za oldermanna gildy svatého Knuta, musel se ke svému mírnému zklamání začít věnovat záležitostem, které nebyly jeho srdci příliš blízké, avšak činily jej na oplátku váženým, ba veleváženým obyvatelem města. A stejně tak z jeho jediné dcery jednu z nejžádanějších tallinnských nevěst.

Ted' však osmnáctiletá Hedwiga stála pod oknem jeho mistrovské dílny a zvěstovala mu ony děsivé události:

„Toho rytíře tam na Toompea rozsekali, ruce a nohy mu uřízli! Byl úplně na kousíčky!“

Hedwiga s matkou byly ráno na trhu, a proto už samozřejmě o všem věděly.

„Tišeji, holka, mluv tišeji,“ zamumlal Casendorpe a popuženě se ohlédl na tovaryše, kteří se snažili tvářit, že jsou ponoření do práce a že vůbec neposlouchají, jaké otřesné zprávy jejich mistrovi slečna Hedwiga přináší. Mluvit o něčem takovém se mladým dívkám nesluší.

„Otče, vždyť je to naprosto neuvěřitelné, naprosto otřesné!“ křičela Hedwiga.

„To ano,“ připustil zlatník. „Také se mi zdá.“ Pošoupł si brýle a zamračil se. Zlatník musel pracovat všem před očima — aby drahý kov s ničím nemísil —, a proto rada vyžadovala, aby měl jeho dům směrem do ulice velké okno, jímž bude vidět dovnitř do dílny. Otevřeným oknem pak Casendorpe obsluhoval zákazníky: měl pod ním stůl a vedle něj na zdi polici s předměty, které dosvědčovaly, že zlatník je muž důležitý, vážený, zámožný a zasvěcený do všemožných tajemství. Vystavil si zde žraločí zuby, skořápku kokosového ořechu, korál, paví peří, valounek jantaru, papouščí pírká, sušeného kraba a další vzrušující a okouzluující tretky, které si za těžké peníze nakoupil od různých obchodníků. Že mu v zimě při prodávání bude otevřeným oknem táhnout, toho